

UGDYMO PLĖTOTĖS CENTRO
PROJEKTO „PEDAGOGŲ KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO
IR PERKVALIFIKAVIMO SISTEMOS PLĖTRA (II ETAPAS)“

NR. VP1-2.2-ŠMM-02-V-01-009

Kvalifikacijos tobulinimo programa

Mokytojų asociacijų veikla ir patirtis Didžiojoje Britanijoje (Škotijoje)

Programa vykdoma ne Lietuvos Respublikoje

STAŽUOTĖS DIDŽIOJOJE BRITANIJOJE (ŠKOTIJOJE) APRAŠAS

Ugdymo plėtotės centras, įgyvendindamas projektą „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos plėtra (II etapas)“, kodas VP1-2.2-ŠMM-02-V-01-009, 2014 m. vasario 17–21 dienomis organizavo stažuotę į Didžiąją Britaniją (Škotiją).

Stazuotės tikslas – supažindinti stažuotės dalyvius su Škotijos mokytojų asociacijų veikla ir patirtimi, švietimo sistemos ypatumais bei kvalifikacijos tobulinimo procesų valdymu, vykdymu ir stebėseną: nacionaliniu, regioniniu, įstaigos lygmenimis.

Stazuotės dalyviai – 10 asmenų – mokytojų asociacijų atstovai.

Per penkias stažuotės dienas buvo aplankyta devynios įvairaus lygmens Škotijos švietimo srityje veikiančios institucijos:

- Jos Didenybės Škotijos mokyklų inspektoratas
- Škotijos vidurinių mokyklų mokytojų asociacija
- Keltų mokymo centras
- Škotijos geografijos mokytojų asociacija
- Škotijos istorijos mokytojų asociacija
- Holyrood vidurinė mokykla
- Atvirasis universitetas
- Jon Paul akademija
- Glazgo Strathclyde universitetas

Stazuotės apraše pristatomas institucijų, kuriose lankytasi, pagrindinės funkcijos, veiklos pobūdis, patirtys, kurios pasirodė aktualios ir įdomios stažuotės dalyviams.

ŠKOTIJOS ŠVIETIMO SISTEMA

Škotija turi ilgą valstybinio bendrojo lavinimo istoriją. Nors švietimo sistema Škotijoje kurta Anglijos švietimo sistemos pavyzdžiu, tačiau ji labai skiriasi nuo kitų Jungtinės Karalystės šalių. Škotijoje istoriškai kreipiamas dėmesys išsamiai mokytis daug mokomųjų dalykų, kai tuo tarpu Anglijos, Velso ir Šiaurės Airijos vidurinėse mokyklose didesnis dėmesys skiriamas mažesniai dalykų skaičiui. Šiuolaikinis švietimas Škotijoje iš esmės sukurtas 1872 m. Škotijos Švietimo aktu.

Švietimo sistema Škotijoje administruojama Škotijos šiaurės ir šiaurės vakarų aukštumų savivaldybių (angl. *The Highland Council*). Šalia šios institucijos įsteigtas Vaiko Priežiūros Informacijos Centras (angl. *The Highland Council Childcare Information Service*) rūpinasi socialine vaikų gerove, jų auklėjimu ir ugdymu, normatyvų bei programų sudarymu, jų realizavimu.

Škotijoje mokyklų struktūrą sudaro ikimokyklinės įstaigos, pradinės mokyklos, įvairių tipų ir pavadinimų vidurinės mokyklos, profesinio rengimo koledžai bei specializuotos mokyklos ir internatai. Mokinio tėvai įstatymu įpareigoti pasirūpinti tuo, kad jų vaikai nuo 5 iki 16 metų stacionariai mokytųsi mokykloje ir įsigytų pakankamą išsilavinimą. Jų ugdymas iki mokyklos yra tėvų atsakomybė ir laisvas pasirinkimas.

Kaip ir visoje Jungtinėje Karalystėje, vaikai iki 5 metų gali lankyti vaikų darželius ir jų klases. Tačiau, priešingai nei kitose JK grafystėse, Škotijoje nuo penkerių metų pradedama lankyti septynerių metų trukmės pradinę mokyklą. Sulaukę 12 m. amžiaus, vaikai dar ketverius metus tęsia privalomąjį mokslą bendrojo lavinimo mokykloje. Mokslas iki 16 m. amžiaus yra privalomas.

Valstybinei švietimo administracijai priklauso 99 % vidurinių bendrojo lavinimo mokyklų. Jose mokosi įvairių sugebėjimų vaikai, kuriems yra siūlomi įvairių tipų ir rūšių kursai.

90 % minėtų mokyklų turi 6 metų ugdymo programas (4 metų privalomojo ir 2 metų pasirenkamo vidurinio mokslo).

Tolesnio profesinio rengimo koledžuose galima rinktis akademinės ar profesinio rengimo programas. Į atskirus šių koledžų dėstomus kursus priimami moksleiviai, dar besimokantys vidurinėje mokykloje. Norint greičiau įgyti profesiją galima mokytis dvejų metų amatų kursuose.

Škotijos aukštojo mokslo (universitetai ir kitos aukštosios mokyklos) bei tolesnio aukštesniojo profesinio rengimo posistemės panašios į Anglijos ir Velso bei Šiaurės Airijos atitinkamas švietimo posistemas.

Politinė atsakomybė už visų lygių švietimą priklauso **Škotijos Parlamentui** ir **Škotijos Vyriausybės Švietimo ir Mokymosi visą gyvenimą Departamentui** (angl. *Scottish Government's Education and Lifelong Learning Department*). Valstybines mokyklas valdo vietos valdžia, veikianti kaip švietimo taryba. Be to, šalyje veikia nepriklausomos privačios mokyklos, kurių daugelį prižiūri **Škotijos Nepriklausomų Mokyklų Taryba** (angl. *Scottish Council of Independent Schools*).

Švietimo standartų stebėjimu ir auditu užsiima trys organai: **Priežiūros Inspekcija** stebi vaikų priežiūros standartų laikymąsi priešmokyklinės priežiūros įstaigose, **Jos Didenybės Švietimo Inspekcija** prie *Education Scotland* (vykdomoji vyriausybinių švietimo agentūra) yra atsakinga už priešmokyklinį ir pradinį lavinimą, tęstinį ir bendruomenių švietimą, o **Kokybės Užtikrinimo Agentūros Biuras Škotijoje Aukštajam Mokslui** (*QAA Scotland*) atsako už aukštąjį mokslą.

Mokytojų ir įvairių lygmenų mokyklos vadovų asociacijos siekia atstovauti savo narių ir jų dėstomo dalyko ar atstovaujamos mokyklos tipo interesams. Asociacijos paprastai siekia populiarinti tam tikrus mokomuosius dalykus ar mokyklų tipus (pavyzdžiui, katalikišką ugdymą), o drauge – ginti savo narių mokytojų teises ir interesus, užtikrinti jiems geras darbo sąlygas ir kvalifikacijos tobulinimo galimybes.

IKIMOKYKLINIS UGDYMAS

Škotijos ikimokyklinio ugdymo tvarka yra numatyta Škotijos mokyklų ir kt. Akte 2000 (angl. *Scotland's Schools etc. Act 2000*). savivaldybės yra įpareigos užtikrinti ikimokyklinio ugdymo vietą visiems trejų ir ketverių metų vaikams, kurių tėvai to pageidauja. Šiuo metu kiekvieno šio amžiaus vaiko ikimokyklinis ugdymas trunka ne mažiau kaip 475 val. per metus. Valandų skaičius priklauso nuo to, kada vaikui sueina treji.

Škotijos švietimo sistema reformuojama. Viena didžiausių jos naujovių yra *Mokymo programa tobulam mokėjimu* (angl. *Curriculum for excellence*, toliau MPTM), taikoma ir ikimokyklinio lygmens įstaigose. Taip sukurta vieninga mokymo programa 3–18 metų vaikams. Vienas integracinių elementų šioje programoje yra pagerinti perėjimą iš ikimokyklinio į pradinį ugdymo lygmenį. To siekiama aktyvinant mokymąsi *Primary 1* lygmens švietimo įstaigose.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigos Škotijoje – lopšeliai ir darželiai, lankomi nuo trejų metų amžiaus. Vietos valdžia suskirsto miestus ir kaimo vietas pagal mikrorajonus (angl. *catchments areas*). Daugelis vaikų lanko savo mikrorajonų mokyklas. Pagal tai yra skiriama pirmenybė priėmimo metu.

Ikimokyklinės pakopos mokytojai gali telktis į asociacijas pagal dalykus, profesines sąjungas, dalyvauti Škotijos Švietimo instituto veikloje. Tokiais būdais jie gali gauti reikiamą metodinę ir su jų profesine veikla susijusią informaciją bei prisidėti prie švietimo plėtros.

PAGRINDINIS IŠSILAVINIMAS

Pradinė mokykla pradedama lankyti sulaukus ketverių su puse (gimusiems rugsėjo–vasario mėnesiais) arba penkerių su puse (gimusiems kovo – rugpjūčio mėnesiais) metų, priklausomai nuo gimimo mėnesio. Švietimo sistema yra laisviausia Jungtinėje Karalystėje. Rugsėjo–gruodžio mėnesiais gimusių vaikų tėvai gali prašyti nukelti mokyklos pradžią dar metams, bet prašymas turi būti patvirtintas atitinkamą mikrorajoną administruojančio švietimo departamento, prižiūrinčio mokyklą. Sausio ir vasario mėnesiais gimusių vaikų tėvai gali prašyti atidėti mokyklą

iki ateinančio rugpjūčio mėnesio. Paprastai to pageidauja tėvai, kurių vaikai dar nėra pasirengę formaliam ugdymui, ir norintys praleisti dar metus darželyje, nes jį valstybė apmoka tik gimusiems sausio ir vasario mėnesiais.

Pradinė mokykla Škotijoje lankoma septynerius metus. Po jos, sulaukus 11 ar 12 metų, lankoma šešerių metų vidurinė mokykla. Iš 6 vidurinio ugdymo metų pirmi ketveri yra privalomi. 15 ar 16 metų mokiniai laiko nacionalinį 4/5 egzaminą, kurį paprastai sudaro 8 dalykų testai (privalomieji anglų kalbos ir matematikos). Anksčiau buvo privalomi ir gamtos (fizikos, chemijos arba biologijos) bei socialinių (geografijos arba istorijos) mokslų testai, bet naujoje mokymo programoje tai pakeista.

Privalomoji mokykla baigiama sulaukus šešiolikos ir išlaikius nacionalinį 4/5 egzaminą. Po to galima rinktis tęsti mokslą mokykloje ir ruošti aukštesniesiems (angl. *Higher*) arba sudėtingesniems aukštesniesiems (angl. *Advanced higher*) egzaminams.

Nedidelė dalis mokinių kai kuriose privačiose mokyklose gali mokytis pagal Anglijos sistemą ir ruošti ne nacionaliniams 4/5, bet angliškiems pagrindinės mokyklos baigimo egzaminams (angl. *General Certificate of Secondary Education, GCSE*), o toliau – angliškiems A ir AS lygmens egzaminams vietoje škotiškų *aukštesniųjų*. Kai kuriose nepriklausomose mokyklose realizuojama ir tarptautinio bakalaureato programa.

Mokytojų asociacijos šioje ugdymo pakopoje vienija mokytojus dalykų pagrindu, taip pat jungia formaliojo ir neformaliojo ugdymo mokytojus. Be to, šalyje veikia profesinės sąjungos, siekiančios padėti tam tikrų dalykų mokytojams arba mokytojams apskritai jų profesinėje veikloje. Daugelis profesinių sąjungų veikia ir kaip asociacijos, populiarinančios konkrečius mokomuosius dalykus ar metodus, bendradarbiaujančios su užsienio partneriais ir kitomis organizacijomis.

Specialiųjų poreikių vaikų ugdymas

Švietimo administracija ir kitos organizacijos turi suteikti reikiamą papildomą pagalbą vaikų ir jaunimo mokymuisi. Esama įvairių faktorių, dėl kurių mokiniams gali reikėti tokios pagalbos, bet juos galima suklasifikuoti į keturias susijusias grupes: mokymosi aplinka, šeimyninės aplinkybės, negalia ar sveikatos sutrikimai ir socialiniai ar emociniai faktoriai. Prie specialiųjų mokymosi poreikių turinčių mokinių priskiriami ir itin gabūs vaikai, kuriems reikalinga atskira mokymo programa.

Škotijoje veikia 2153 savivaldybėms priklausančių pradinė mokyklų, 376 vidurinių mokyklų ir 193 specialiosios mokyklos. Jas lanko apie 1 % mokinių. Kai kurios įprastos mokyklos turi integruotus centrus specialiųjų mokymosi poreikių turintiems mokiniams (SPM), kuriems reikia individualizuoto mokymo. Taip pat mokyklose specialistai gali tam tikrų dalykų mokyti mažas mokinių grupes. Tokie centrai gali padėti vaikams, turintiems papildomos globos poreikių ir SPM mokyti įprastose mokyklose, taip pagerinant jų socialinę vystymąsi ir inkluziją.

Nors dauguma vaikų, net ir turinčių specialiųjų poreikių, lanko įprastas mokyklas, šalyje yra ir specialiųjų mokyklų, skirtų tokių vaikų poreikiams patenkinti. 2009 m. šalyje veikė 45 nepriklausomos specialiosios mokyklos, kuriose 97 % vietų buvo finansuojamos vietos valdžios. Be to, šalyje veikia 7 subsidijuojamos nuo savivaldybių nepriklausomos mokyklos, kurias finansuoja Škotijos Vyriausybė. Jos teikia ugdymą papildomo mokymo poreikių turintiems vaikams ir jaunuoliams.

Škotijos Švietimo institutas turi atskirą skyrių specialiųjų mokytojų interesams atstovauti. Nors pirmiausia institutas veikia kaip profesinė sąjunga, jis taip pat informuoja savo narius apie pasikeitimus švietimo sistemoje, naujai priimtą *Mokymo programą tobulam mokėjimui*, kvalifikacijos tobulinimo renginius ir pan.

Neformalus (interesų) ugdymas

Škotijoje neformalus ugdymas dažnai organizuojamas ir vaikams, ir suaugusiems kartu. Taip yra dėl siekio neformalųjį ugdymą paversti bendruomenine veikla. Daug savivaldybių pagal šį modelį restruktūrizavo savo neformalųjį ugdymą. Be to, neformalusis ugdymas yra svarbi mokymosi visą gyvenimą strategijos dalis. Neformalusis ugdymas Škotijoje tradiciškai apima menines, sporto ir kitas interesų švietimo sritis. 2012 metais buvo surengtas projektas, kuriuo buvo bandoma susieti formalųjį ir neformalųjį ugdymą mokyklose ir remiantis šia integracija sukurti naują mokymo programą.

Šalyje veikia įvairios asociacijos, vienijančios žmones interesų pagrindu. Kartais šios asociacijos kuruoja ar inicijuoja ir neformalųjį ugdymą, kuriuo būtų skleidžiamas susidomėjimas jų kuruojamu pomėgiu. Škotijos muzikinio ugdymo asociacija vienija muzikos mokytojus, dirbančius ir formaliojo, ir neformaliojo ugdymo įstaigose nuo darželių iki vidurinių mokyklų, taip pat privačius mokytojus ir švietimo administracijos darbuotojus, dirbančius muzikinio ugdymo srityje. Asociacija siekia užtikrinti kuo aukštesnės kokybės muzikinį ugdymą, populiarinti muzikinį raštingumą visuomenėje ir dalintis muzikinio ugdymo patirtimi su kitomis organizacijomis.

VIDURINĖS MOKYKLOS

Vidurinės mokyklos Škotijoje neturi nustatyto pavadinimo, bet nepriklausomai nuo jo ir išskyrus kelias specifines išimtis kaimo vietovėse ir salose, valstybinės vidurinės mokyklos realizuoja neselektyvią bendrojo lavinimo programą. Valstybinės vidurinės mokyklos gali vadintis *vidurinėmis mokyklomis*, *akademijomis* (tarp jų – trys karališkosios akademijos), *gimnazijomis* arba tiesiog (paprastai kaimo vietovėse ir salose) *mokyklomis*. Šiuo atveju jos veikia kaip pradinės ir vidurinės mokyklos. Be minėtų pavadinimų galimi ir kiti: *jaunesniosios aukštosios mokyklos* (tik Orknyje ir Šetlando salose, vaikams nuo P1 iki S4 lygmenų) arba *koledžai* (jų šalyje veikia 4).

Dauguma mokyklų Škotijoje yra pasaulietinės, bet pagal 1918 m. Švietimo Įstatymą įkurta ir valstybinių mokyklų, kurias lanko vieno tikėjimo vaikai. Didžioji dalis jų skirtos Romos katalikų vaikams, trys – Škotijos Vyskupų, viena – žydų tikėjimo vaikams. Katalikiškųjų mokyklų pastatai, pastatyti ir prižiūrėti Katalikų bažnyčios, buvo perduoti valstybei pagal Švietimo įstatymą. Nuo to laiko šias mokyklas išlaiko Škotijos Vyriausybė, o administruoja Švietimo ir mokymosi visą gyvenimą direktoratas. Pagal susitarimą, kuriuo katalikiškos mokyklos buvo įtrauktos į valstybinę švietimo sistemą, priimtos teisinės nuostatos, užtikrinančios katalikų etoso sklaidą tokiose mokyklose: tikybos pamokų turinys ir auklėjimas turi būti suderinti su Katalikų bažnyčia, o ji į kiekvieną mokyklą deleguoja savo kapelioną.

Vaikams ir jaunimui mokymosi patirtys turi atverti duris į galimybes tapti sėkmingais mokiniais, pasitikinčiomis asmenybėmis, atsakingais piliečiais ir efektyviais visuomenės nariais.

Vidurinis mokslas Škotijoje pagal amžių skirstomas į S1–S4 (12–16 metų) ir S5–S6 (17–18 metų).

1. S1–S4 yra privalomojo švietimo dalis: pirmieji dveji metai bendrojo lavinimo, vėliau renkama 8 dalykai. Šiame lygmenyje galima rinktis mokytis dalykų trimis lygiais: įvadiniu (*foundation*), pagrindiniu (*general*) arba kreditų (*credit*). Šis lygmuo ir privalomoji mokykla baigiama dviem egzaminais kiekvienam dalykui, kuriuos galima rinktis laikyti įvadiniu ir pagrindiniu arba pagrindiniu ir kreditų lygiais;
2. S5–S6 lygyje dalykų kursai trunka metus ir yra vadinami aukštesniaisiais (angl. *Highers*). Gauti įvertinimai yra priėmimo į universitetą balas. Mokomasi 1 arba 2 pažengusiojo (angl. *Intermediate*) lygiais, kurie daugmaž atitinka pagrindinį ir kreditų lygius, arba pagilintu (angl. *Advanced Higher*) lygiu. Į universitetą stoti galima baigus S5, bet paprastai mokomasi ir papildomų dalykų bei baigiamas S6.

Vidurinių mokyklų mokytojai gali telktis į asociacijas pagal dėstomus dalykus arba prisijungti prie Škotijos vidurinių mokyklų mokytojų asociacijos, įkurtos 1944 m. Ji atstovauja

vidurinių mokyklų mokytojų interesams ir veikia kaip profesinė sąjunga, turinti du pagrindinius tikslus:

- Pagerinti Škotijos švietimą;
- Ginti ir plėtoti Škotijos vidurinių mokyklų mokytojų interesus, ypač susijusius su atlyginimu ir paslaugų teikimo sąlygomis.

POVIDURINIS NE AUKŠTASIS PROFESINIS MOKYMAS

Profesinis švietimas vykdomas tęstinio mokslo koledžų ir praktikos programomis. Tokiuose koledžuose galima mokytis baigus privalomąją mokyklą. Juose siūloma plati profesinės kvalifikacijos programų jaunimui ir suaugusiesiems įvairovė. Priklausomai nuo mokslo koledžuose trukmės įgyjamos profesinės kvalifikacijos, nacionaliniai aukštojo mokslo sertifikatai arba nacionaliniai aukštojo mokslo diplomai. Tai yra nacionaliniai kvalifikaciją įrodantys dokumentai, o ne aukštojo mokslo diplomai, pripažįstami užsienyje.

Škotijoje gana populiariu pirmus dvejus metus mokytis tęstinės pakopos įstaigose, įgyti nacionalinį aukštojo mokslo diplomą, o po to studijas tęsti universitete.

Įvairios mokytojų asociacijos, jungiančios konkrečių dalykų mokytojus, priima narius ir iš profesinių ar aukštųjų mokyklų. Taip pat tokių mokytojų teises gina įvairios profesinės sąjungos.

TREČIOSIOS PAKOPOS ŠVIETIMAS

Škotijos aukštojo mokslo sistemos siekis yra ne vien išmokyti studentus, ką galvoti, bet ir parodyti, kaip galima galvoti. Mokantys įkvėpti profesoriai suteikia pasitikėjimo savimi ir padeda įgyvendinti idėjas praktiškai.

Škotija jau nuo pat XV a. užima stiprias pozicijas aukštojo mokslo srityje. Škotijos aukštojo mokslo sistemoje pagrindinis dėmesys skiriamas individualiems studento mokymosi tikslams pasiekti ir jo talentams atskleisti. Nuolat skatinamas studentų tobulėjimas, todėl mokymosi laikas praleidžiamas daug naudingiau. Studijuojantys Škotijoje gali rinktis kokybiškas studijas, pripažintas visame pasaulyje.

Kiekvienais metais daugiau kaip 30000 tarptautinių studentų iš daugiau kaip 180 šalių pasirenka studijas Škotijos universitetuose.

Bakalauro studijos

Bakalauro studijos Škotijos universitetuose dažniausiai trunka ketverius metus. Pirmieji ir antrieji studijų metai yra skirti pagrindiniams pasirinktos programos moduliams. Trečiaisiais studijų metais studentai ne tik mokosi pagrindinius programos dalykus, bet ir turi galimybę išvažiuoti studijuoti į užsienio universitetus arba atlikti praktiką pasirinktoje Škotijos įmonėje. Ketvirtųjų metų antrasis pusmetis skirtas bakalauro baigiamajam darbui.

Specialių tęstinių studijų programų nėra, tačiau studentai, aukštojoje mokykloje baigę tris panašios specialybės kursus, Škotijoje yra priimami į paskutinius bakalauro studijų kursus.

Magistro studijos

Magistro studijos Škotijos universitetuose dažniausiai trunka pusantrų metų. Pirmasis ir antrasis studijų semestrai skiriami pagrindiniams ir pasirenkamiesiems moduliams, trečiasis – magistro baigiamojo darbo rašymui.

PODIPLOMINIĖS STUDIJOS

Škotijos universitetai siūlo įvairias podiplominių (magistro ir doktorantūros) studijų programas, ugdančias kritinį mąstymą, analitinius gebėjimus ir smalsumą. Tokios programos gali būti dviejų rūšių.

Podiplominės tiriamosios programos yra skirtos tiems, kas jau turi magistro diplomą. Universitetai siūlo įvairios trukmės tyrimų projektus. Studentai vykdo tiriamąją veiklą vadovaujami akademinio vadovo. Jiems nereikia lankyti paskaitų. Tiriamasis darbas vertinamas tik atidavus baigiamąjį darbą.

Paskaitos ir tarpiniai egzaminai vyksta tiems doktorantūros studentams, kurie studijuoja lankydami paskaitas ir ruošdamiesi rašyti ir ginti daktaro disertaciją. Siūlomos įvairios trukmės podiplominių studijų programos, kurias baigus gaunamas podiplominių studijų baigimo

sertifikatas arba diplomai. Paprastai kandidatams surinkti būtinas kreditų minimumas yra toks: 120 kreditų podiplominių studijų diplomui arba 60 kreditų podiplominių studijų sertifikatui gauti.

Kiti universitetai siūlo dienas ir nuotoline doktorantūros programas, kuriuos pagal dalyką ir formą gali trukti nuo metų iki trejų.

MOKOMOJI PROGRAMA IR PASIEKIMŲ VERTINIMAS

Škotijoje mokomoji programa nėra apibrėžta įstatymų ir nėra nurodoma Vyriausybės. Vyriausybė privalo sukurti švietimo struktūrą, reikalingą mokymui ir mokymuisi, o ne administruoti mokyklų veiklą. Atsakomybė už mokymo turinį priklauso savivaldybėms ir mokykloms, veikiančioms pagal nacionalines direktyvas.

Mokinių pasiekimai vertinami kiekvienoje mokykloje skirtingai. Vieningos vertinimo sistemos Škotijoje nėra. Siekiama, kad vertinimas skatintų mokinius mokytis, todėl vertinama individuali pažanga artėjant prie bendrų standartų.

ŠKOTIJOS MOKYTOJŲ ASOCIACIJOS, JŲ VEIKLA

Škotijoje veikia dviejų tipų mokytojų asociacijos: vienos jų atitinka profesines sąjungas, o kitos – veikia mokomojo dalyko pagrindu ir vienija jį dėstančius pedagogus. Svarbiausios pirmojo tipo organizacijos yra Škotijos švietimo institutas, Škotijos vidurinių mokyklų mokytojų asociacija ir mokyklų direktorių ir jų pavaduotojų asociacija. Profesinių sąjungų tipo asociacijos gina narių profesinius interesus, konsultuoja juos įvairiais profesiniais klausimais, gina jų profesinius ir finansinius interesus.

Antrojo tipo asociacijos – tai mokomųjų dalykų ar jų grupių pagrindu susibūrę mokytojai, kurių pagrindinė veikla ir tikslai yra mokytojų kvalifikacijos tobulinimas ir darbas pamokose, jo kokybė. Škotijoje toli gražu ne visų dalykų mokytojai turi savo asociacijas, jų veikla ir įtaka gerokai skiriasi. Dalis asociacijų, pvz., vienos stipriausių ir aktyviausių geografijos ar istorijos mokytojų asociacijos, bendradarbiauja su vyriausybinėmis organizacijomis, taip populiarindamos geografijos dalyką ir siekia mokymo įvairovės.

Asocijuotos mokytojų struktūros Škotijoje, kaip ir Lietuvoje, yra susikūrusios skirtingu metu. Dalis jų gyvuoja jau kelis dešimtmečius, o kitos – vos kelerius metus. Bendrieji mokomųjų dalykų pagrindu susikūrusių asociacijų tikslai yra dalintis Škotijos švietimo naujovėmis, inovatyviomis idėjomis, mokomaisiais šaltiniais. Taip pat asociacijos siekia suteikti mokytojams galimybę kelti kvalifikaciją ir dalyvauti asociacijų renginiuose.

Daugelio mokytojų asociacijų valdymo organas yra valdyba, sudaryta prezidento, viceprezidentų ir tvarkytojų. Valdybą renka asociacijos nariai, jos kadencija paprastai yra dveji metai. Dalis asociacijų per savivaldybes gauna pradinį finansavimą iš Vyriausybės, bet toliau privalo išsilaikyti pačios, ieškoti rėmėjų. Parama iš Vyriausybės iš principo teikiama tik naujai sukurtoms prioritetinių dalykų asociacijoms. Pagrindinis asociacijų finansavimo šaltinis yra narystės mokestis, svyruojantis nuo 20 iki 75 svarų.

Daugelis asociacijų siekia užtikrinti pakankamą dėmesį savo atstovaujamo dalyko ar jų grupės dėstymui, kuria politiką, atspindinčią narių požiūrį ir poreikius, plėtoja dialogą tarp narių ir įvairių nacionalinių švietimo organų ar organizacijų. Be to, asociacijos konsultuoja savo narius dėl mokymo programų, profesiniais ir darbo klausimais. Tarpusavyje asociacijos bendrauja retai, viena kita nesidomi. Pačios aktyviausios yra istorijos, geografijos ir kalbų mokytojų asociacijos. Vis dėlto pažymėtina, kad asociacijos daro nedidelį poveikį bendrajai švietimo politikai, kur kas stipresnės šiuo klausimu yra profesinės mokytojų sąjungos. Mokytojų asociacijos rūpinasi mokytojų kvalifikacijos tobulinimu

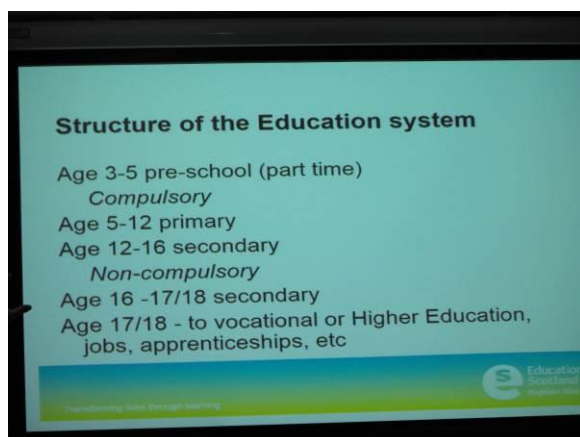
Mokytojų asociacijos Škotijoje rengia kasmetines konferencijas, savo interneto svetainėse publikuoja straipsnius, leidinius ir įvairių renginių, susijusių su savo atstovaujamu dalyku, informaciją. Geografijos mokytojų asociacija aktyviai bendradarbiauja su Karališkąja geografijos asociacija. Kad pritrauktų daugiau narių, internete pateikiamą informaciją asociacijos teikia tik nariams, taip pat dažnai finansuoja dalį PKT renginių mokesčio (paprastai iki penktadalio sumos).

STAŽUOTĖS METU LANKYTOS INSTITUCIJOS

JOS DIDENYBĖS ŠKOTIJOS MOKYKLŲ INSPEKTORATAS

(2014 M. VASARIO 18 D.)

Škotijos mokyklų inspektoratas (angl. *Her Majesty's Inspectors of Schools*) priklauso Jos Didenybės Škotijos švietimo inspektoratui. Šiuos organus skiria Škotijos Karalienė premjero siūlymu. Inspektoratai veikia kaip atskiri Škotijos vykdomosios valdžios organai. Mokyklų inspektoratas yra vykdomoji vyriausybinių švietimo agentūra, atsakinga už priešmokyklinį, pradinį, vidurinį, tęstinį ir bendruomenių švietimą bei mokymą.

Mokyklų inspektoriai prižiūri mokyklų darbą ir derina mokyklų bei savivaldybių interesus. Jie teikia informaciją ir konsultacijas ministrams, Škotijos Švietimo departamentui ir kitiems Vyriausybės organams bei nacionalinėms švietimo agentūroms. Jie vadovauja Vyriausybės švietimo politikos įgyvendinimo procesams ir švietimo plėtrai. Inspektoriai vertina bendrą švietimo kokybę, žinių standartus, atskirų institucijų veiklos efektyvumą, taip pat kokybės užtikrinimo būdus ir finansavimo reikalus.

Inspektoratas kasmet tikrina švietimo įstaigas (darželius, vidurines ir specialiąsias mokyklas, koledžus, mokytojų rengimo ir bendruomenės mokymo įstaigas) ir skelbia ataskaitas apie stebėjimų rezultatus. Tuo siekiama gerinti mokymo kokybę, užtikrinti pedagogams galimybę kelti kvalifikaciją.

Įdomu tai, kad mokyklų inspektoriai prieš tai privalo būti dirbę eiliniaais mokytojais.

Stażuotojus priėmęs inspektorius pristatė švietimo ir mokytojų kvalifikacijos tobulinimo sistemas. Svarbus pokytis nuo 2011 m. yra asmeninė mokytojo atsakomybė už savo darbo kokybę bei peržiūrėta atestacijos politika. Mokytojai privalo savo atestaciją patvirtinti kas penkerius metus, kasmet PKT skiriama po 35 ak. valandas. PKT patirtys yra fiksuojamos ir reflektuojamos, visą gyvenimą trunkantis profesinis mokymasis padidina pedagogų profesionalumą ir ugdymo kokybę. Kasmet mokytojai susitinka su mokyklos vadovu ar mokytojus kuruojančiu jo pavaduotoju. Pokalbio metu mokytojas įvertina savo veiklą bei numato problemų (jei tokių yra) sprendimo būdus ateičiai.

Pateikiamos grafiškai atvaizduotos naujausios švietimo strategijos (žr. iš kairės į dešinę):

- *sėkmingi mokiniai;*
- *pasitikintys individai;*
- *atsakingi piliečiai;*
- *efektyvus dalyvavimas.*

Škotijos mokytojai noriai ir aktyviai siekia šių tikslų, stengdamiesi kuo geriau ugdyti savo mokinius sėkmingais ateities piliečiais ir kūrybingais žmonėmis.

ŠKOTIJOS VIDURINIŲ MOKYKLŲ MOKYTOJŲ ASOCIACIJA

(2014 M. VASARIO 18 D.)

Škotijos vidurinių mokyklų mokytojų asociacija (angl. *Scottish Secondary Teachers' Association*, toliau – ŠVMMA) įkurta 1944 m. Tai vienintelė Škotijoje vidurinių mokyklų pedagogų asociacija, sukurta rūpintis vidurinio ugdymo reikalais. Įkūrimo metu ŠVMMA pirmiausia buvo skirta atstovauti vidurinės ugdymo pakopos interesams.

Šiuo metu asociacijos veikla yra nukreipta į tinkamą vidurinio ugdymo sektoriaus interesų atstovavimą, o organizacija tapo tikra profesine sąjunga, turinčia du pagrindinius tikslus:

- gerinti Škotijos švietimą;
- ginti ir skatinti Škotijos vidurinių mokyklų mokytojų interesus visais klausimais, o ypač tais, kurie susiję su atlyginimu ir paslaugų sąlygomis.

Pastebėtina, kad pastaruoju metu populiarėja neformalus mokytojų bendravimas, pvz., programa *Teachments* – mokytojų susitikimai neformalioje aplinkoje, taip pat socialiniai tinklai, įskaitant *Facebook* ir *Twitter*. Tokių susitikimų metu mokytojai sprendžia jiems aktualias problemas, dalijasi patirtimi, bendrauja sau suprantama kalba su kolegomis, neribojami nuotolio.

KELTŲ MOKYMO CENTRAS (2014 M. VASARIO 18 D.)

Škotijos keltų mokymo centras (angl. *Celtic learning centre*) įkurtas 2006-05-08. Institucijos veikla skirta bendradarbiauti su Glazgo miesto Taryba ir padėti vaikams, besimokantiems Vakarų Škotijoje. Centras populiarina švietimo, sveikos gyvensenos ir socialinės inkluzijos vertybes.

Centras susilaukė tarptautinio pripažinimo dėl pasiekimų bendruomenei. Bendradarbiavimas su Glazgo miesto Taryba išplečia keltų mokymo centro veiklos galimybes.

Centras dirba su pradinių ir vidurinių mokyklų vaikais, padėdamas jiems sėkmingai mokytis. Siūloma dešimties savaitių programa, paremta klasės ir sportinėmis veiklomis. Ji apima ir sveikos gyvensenos ir socialinės inkluzijos temas.

Keltų mokymo centras turi 24 padalinius. Jie visi yra aprūpinti kompiuteriais, plazminiais ekranais, išmaniosiomis lentomis ir turi socialines erdves. Centras gali per mokslo metus dirbti su ~10000 mokinių.

ŠKOTIJOS GEOGRAFIJOS MOKYTOJŲ ASOCIACIJA (2014 M. VASARIO 19 D.)

Škotijos geografijos mokytojų asociacija (angl. *Scottish Association of geography teachers*, toliau – ŠGMA) yra viena aktyviausių šalies mokytojų asociacijų, veikiančių dalyko pagrindu. Ji jungia dėstančius geografiją mokytojus. Asociacija aktyviai bendradarbiauja su vyriausybinėmis organizacijomis, taip užtikrindama geografijos dalyko populiarinimą ir mokymą.

Pagrindiniai asociacijos tikslai yra padėti nariams vykdyti profesinę veiklą. Visi ŠGMA resursai ir konferencijų medžiaga nariams yra prieinami internetu, taip pat veikia elektroninė konsultacijų platforma ir debatų forumas. Sistema internete tebevystoma ir tebeplečiama.

Asociacija rengia kasmetines konferencijas, savo interneto svetainėje publikuoja mokslinius straipsnius, leidinius ir įvairių renginių, susijusių su geografija, anonsus, aktyviai bendradarbiauja su *Karališkąja geografijos asociacija*, kuri rūpinasi geografijos mokslo populiarinimu, dėstymu įvairių pakopų mokyklose ir mokslo raida.

Pagrindinės asociacijos veiklos finansuojamos iš narių mokesčių sudaryto biudžeto.

ŠKOTIJOS ISTORIJOS MOKYTOJŲ ASOCIACIJA (2014 M. VASARIO 19 D.)

Škotijos istorijos mokytojų asociacija (angl. *Scottish Association of Teachers of History*, toliau ŠIMA) buvo įkurta prieš kelis dešimtmečius kaip forumas, skirtas istorijos mokytojams dalintis Škotijos švietimo naujienomis, naujomis idėjomis bei šaltiniais. Taip pat buvo siekiama suteikti galimybę istorijos mokytojams tobulinti kvalifikaciją ir mokytis ŠIMA rengiamose konferencijose.

Šiandien asociacija tebetęsia šią veiklą, taip pat nuolat pareiškia savo nuomonę tokiais klausimais kaip pilietiškumo mokymas ar dabartinės mokymo programos. Su ŠIMA konsultuojasi tokios institucijos kaip Škotijos Vyriausybė, Škotijos Kvalifikacijų Taryba, BBC, Nacionalinis Archyvas ir Nacionalinė Škotijos Istorinio Paveldo Draugija.

ŠIMA organizuoja dvi konferencijas per metus, kuriomis pastaraisiais metais pasiekė svarbaus ir gerai vertinamo istorijos mokytojų profesinio tobulėjimo. Savo dviem informaciniais leidiniais ŠIMA siekia informuoti mokytojus apie naujausias aktualijas. „Istorijos mokymo apžvalga“ (angl. *The History Teaching Review*) paprastai sudaro bent šeši akademiniai straipsniai apie Škotijos istorijos mokymo programą. Škotijos mokytojams privalu per metus kelti savo kvalifikaciją bent 35 ak. valandas, bet dar svarbiau yra nuolat domėtis savo dėstomu dalyku. Šiuo klausimu istorijos mokytojams labai padeda įtakinga ir stipri asociacija.

„Šaltinių apžvalga“ (angl. *The Resources Review*) apžvelgia aktualiausius mokymo leidinius, tinkamus naudoti mokyklose.

O svarbiausia, ŠIMA stengiasi parodyti istorijos dalyko svarbą Škotijos mokymo programoje. Europos Taryba (angl. *The Council of Europe*) yra pabrėžusi istorijos dalyko svarbą ugdant mokinių nacionalinę kultūrą ir identitetą.

HOLYROOD VIDURINĖ MOKYKLA (2014 M. VASARIO 19 D.)

Romos Katalikų Holyrood pagrindinė mokykla (angl. *Holyrood RC secondary school*) įkurta 1936 m.. Joje mokosi apie 2000 mokinių ir dirba apie 150 personalo darbuotojų. Ši koedukacinė mokykla, bendradarbiaudama su tėvais ir globėjais, parapija ir bendruomene, rengia mokinius sėkmingais žmonėmis, populiarina Evangelijos mokymą ir vertybes: meilę, pagarbą, toleranciją, pasitikėjimą, darbštumą ir rūpestingumą. Mokykla visose savo veiklose siekia aukščiausių standartų ir rodo pagarbą visiems mokyklos bendruomenės nariams.

Siekdama savo mokiniams sėkmės, mokykla siūlo įvairių pamokų individualiems mokinių interesams plėtoti: sporto, muzikos, dramos, viešojo kalbėjimo, labdaringos veiklos, lyderystės ir pan. kursus. Mokykla garsi ir puikiais mokinių mokymosi rezultatais. Pastaraisiais metais sulaukta daug dėmesio dėl bendradarbiavimo ir paramos partnerei mokyklai Malavyje. Bendradarbiaujama su mokyklomis Škotijoje ir užsienyje.

Muzikai skirti 6 kabinetai (visas koridorius). Baigiamosios klasės mokiniai, pasirinkę muziką, turi 6 muzikos pamokas per savaitę. Stebėtoje pamokoje 6 mokiniai dirbo savarankiškai: 3 kūrė muziką, vienas grojo būgnais, viena mergina rašė Mocarto „Dies Irae“ analizę.

Kadangi mokykla yra didelė, labai daug dėmesio skiriama vidinei tvarkai. Socialinį darbą mokykloje atlieka mokytojai dalykininkai, turintys tik pusę etato kontaktinių pamokų. Kitą pusę savo etato jie skiria „Pagalbos mokiniui“ pareigybei. Vienam mokytojui priskirta 200 mokinių. „Pagalbos mokiniui“ specialistas kiekvieną dieną peržiūri lankomumo sąrašus praneša apie neatvykusį į mokyklą vaiką jo tėvams ar globėjams. Šioje mokykloje laikomasi taisyklės, kad mokinių lankomumas yra jų tėvų atsakomybė. Be lankomumo tokie mokytojai padeda mokiniams pasirinkti egzaminus, kalbasi su juo apie karjeros galimybes, sprendžia kilusias bendravimo problemas ir pan.

Kasdien prieš pamokas vyksta 10 minučių susitikimas su auklėtoju. Klasėse įrengti vidinis telefonas ir mokyklos radijas, jais perduodama mokytojams svarbi informacija.

ATVIRASIS UNIVERSITETAS (2014 M. VASARIO 19 D.)

Atvirasis universitetas Škotijoje yra lyderiaujanti nenuolatines studijas siūlanti aukštoji mokykla. Škotijos Atvirasis universitetas (angl. *The open university in Scotland*) teikia aukštos kokybės universitetinį išsilavinimą visiems. Jis yra atviras žmonėms, vietoms, metodams ir idėjoms. Norint studijuoti daugelį diplominių studijų programų nėra jokių priėmimo reikalavimų. Norintys gali rinktis mokytis tik vieną kursą ir įgyti tik jiems reikiamų žinių ar įgūdžių, arba siekti sertifikato, diplomo ar laipsnio. Universitete galima mokytis ir tobulinti kvalifikaciją neakivaizdiniu ir nuotoliniu būdu. Galima mokytis internetu arba gaunant mokomąją medžiagą paštu, universiteto absolventams toliau teikiama metodinė pagalba, kuri yra prieinama visiems norintiems.

Bent 30 kreditų apimančių diplominių studijų studentai, kurių metinės pajamos yra lygios ar mažesnės nei 25000 svarų, gali gauti Dalinio mokėjimo stipendiją (angl. *Part-Time Fee grant*), padengiančią studijų kainą. Baigę koledžą asmenys gali persikelti jau įgytus kreditus ir Atvirojo universiteto kvalifikaciją įgyti per trumpesnę laiką.

Universiteto darbuotojai teikia informaciją apie studijas, pataria dėl tinkamos programos ir konsultuoja visų studijų metu darbdaviams ir individualiems studentams. Taip siekiama padėti studentams sėkmingai baigti studijas ir įgyti siekiamą kvalifikaciją.

Atvirajame universitete studijuoja 16000 studentų, dirba 116 nuolatinių darbuotojų ir 526 atvykstančių dėstytojų.

JOHN PAUL AKADEMIJA (2014 M. VASARIO 20 D.)

John Paul akademija yra 1982 m. atidaryta Romos katalikų vidurinė mokykla. Joje mokosi 800 mokinių iš Glazgo Summerstono rajono. Mokyklos rajonas sumažėjo atidarius kitą Romos katalikų vidurinę mokyklą viename iš akademijai priklausiusių rajonų. Akademija pavadinta buvusio Popiežiaus Jono Pauliaus II vardu, nes jis 1982 metais lankėsi mieste.

Mokykloje siūloma daug klubų ir popamokinių veiklų, kurios leidžia mokiniams bendradarbiauti su mokyklos personalu ir bendramoksliais. Mokykla tiki, kad tokios mokomosios veiklos sukuria galimybę mokytis „gyvai“ ir bendrauti. Mokinių tėvai yra įtraukiami į mokymo procesą ir raginami kreiptis į mokyklą pagalbos kilus bet kokiems klausimams, susijusiems su vaikų auklėjimu ir/ar ugdymu.

GLAZGO STRATHCLYDE UNIVERSITETAS (2014 M. VASARIO 20 D.)

Glazgo miesto Strathclyde universitetas šiemet gavo aukščiausią penkių žvaigždučių įvertinimą QS universitetų reitinge, surinkęs 809 iš 1000 balų. Šis įvertinimas įrodo universiteto pasiekimus akademinio, socialinio, ekonominio ir civilinio atžvilgiais.

Universitetas teikia aukštos kokybės aukštąjį mokslą visiems studentams, įkvepia juos vystyti savo potencialą ir tapti profesionaliais, versliais žmonėmis darbui pramonės, verslo ir kitų profesijų srityse.

Studentai kviečiami prisidėti prie universiteto vizijos kūrimo ir įgyvendinimo ir aktyviai dalyvauti dialoge apie universiteto ateities strategiją. Šiuo metu universiteto vizija yra tapti sėkmingu tarptautiniu technologijų universitetu. Norėdami būti naudingi visuomenei, prisidėti prie švietimo sistemos tobulinimo, studentai buriasi į bendruomenes, organizuoja įvairias veiklas tiek universitete, tiek ir už jo ribų su bendraminčiais studentais ir įvairiomis Škotijos organizacijomis.

Strathclyde yra vienas pasaulinių lyderių inovacinių technologijų studijų srityje. Veikia 4 fakultetai, taip pat ir pedagogines studijas organizuojantis bei mokslinius švietimo tyrimus šioje srityje atliekantis socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetas